

38-

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 3. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

38.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
3. CİLT

23-27 MAYIS 2016
EDİRNE

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3490-3
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 175-3

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Adil ZME

23-27 Mayıs 2016 tarihlerinde gerçekleřtirilen
38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu,
Trakya niversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOřAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoğrafı: Nurcan YAZICI METİN - . Melda ERMIř - Akın TUNCER,
Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı
2015 Yılı alışmaları

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil zme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Aygl Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. şti.
Tel: 0312 310 59 95
ANKARA-2017

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

Prof. Dr. Yener YÖRÜK (Trakya Üniversitesi Rektörü-Edirne)

Prof. Dr. Burçin ERDOĞU (Zeytinlik Höyük Kazısı Başkanı, Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (Kırklareli Höyüğü Kazısı Başkanı-Emekli Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Rainer CZICHON (Oymağaç Höyüğü Kazısı Başkanı-Uşak Üniversitesi-UŞAK)

Prof. Dr. Engin BEKSAÇ (Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mustafa ÖZER (Edirne Yeni Saray Kazısı Başkanı-Medeniyet Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Andreas SCHANNER (Boğazköy Kazısı Başkanı-Alman Arkeoloji Enstitüsü-İstanbul)

Prof. Dr. Christopher ROOSEVELT (Kaymakçı Yerleşimi Kazısı Başkanı-Koç Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Stefania MAZZONİ (Uşaklı Höyük Kazısı Başkanı-Floransa Üniversitesi-İtalya)

Prof. Dr. Musa KADIOĞLU (Teos Antik Kenti Kazısı Başkanı-Ankara Üniversitesi-Ankara)

Prof. Dr. Sabina LADSTATTAER (Efes Antik Kenti Kazısı Başkanı-Avusturya Arkeoloji Enstitüsü-Avusturya)

Prof. Dr. Özlem ÇEVİK (Ulucak Höyük Kazısı Başkanı-Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Sachihito OMURA (Kalehöyük Kazısı Başkanı-Japon Anadolu Arkeoloji Enstitüsü-Kırşehir)

İÇİNDEKİLER

Tevfik Emre ŞERİFOĞLU, Gregory MCMAHON, Sharon R. STEADMAN Kuzey Orta Anadolu'daki Çadır Höyük'te 2015 Kazı Sezonu Sonuçları.....	1
Rana ÖZBAL, Fokke GERRITSEN, Mücella ERDALKIRAN, Hadi ÖZBAL 2015 Yılı Barcın Höyük Kazıları	17
Andreas SCHACHNER 2015 Yılı Boğazköy-Hattuşa'da Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	33
Nurettin ARSLAN, Beate ARSLAN, Caner BAKAN, Klaus RHEIDT, Julia ENGEL Assos Kazısı 2015 Yılı Sonuç Raporu.....	53
K. Levent ZOROĞLU Kelenderis 2015 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları.....	73
Cumhur TANRIVER, Sevgiser AKAT ÖZENİR, Duygu Sevil AKAR TANRIVER, Aylin Ümit ERDEM OTMAN, Aytekin ERDOĞAN Eski Smyrna (Bayraklı Örenyeri/Tepekule) Kazısı 2014-2015.....	95
Mehmet ÖZDOĞAN, Özlem AYTEK, Hazal AZERİ, Şafak NERGİZ, Eylem ÖZDOĞAN, Heiner SCHWARZBERG, Hilal YUMAKLI Kırlareli Höyüğü 2015 Yılı Çalışmaları	115
Hayat ERKANAL, Ayşegül AYKURT, Kadir BÜYÜKULUSOY, İrfan TUĞCU, Rıza TUNCEL, Vasıf ŞAHOĞLU Liman Tepe 2015 Yılı Kara ve Sualtı Kazıları	133
Fatma ŞAHİN Adana/Tepebağ Höyük Kazısı 2015 Yılı Sonuçları.....	151
David SCHLOEN, Virginia R. HERRMANN Zincirli Höyük Excavations 2015	173
B. Yelda OLCAY UÇKAN, Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN Olympos Kazısı 2015 Yılı Çalışmaları	187
Çiler ALTINBİLEK-ALGÜL, Nurcan KAYACAN, Mihriban ÖZBAŞARAN, Müslüm ERCAN Akarçay Tepe 2015 Yılı Çalışmaları	203

Felix PIRSON, Martin BACHMANN, Burkard EMME, Ercan ERKUL, Rebekka MECKING, Arzu ÖZTÜRK, Wolfgang RABEL, Anja J. SCHWARZ Pergamon - 2015 Yılı Çalışmaları Raporu	217
Sevinç GÜNEL Çine-Tepecik 2015 Yılı Kazıları	239
Mustafa BÜYÜKKOLANCI, Gülgün YILMAZ, Fuat YILMAZ Ayasuluk Tepesi ve Aziz Yuhanna Kilisesi 2014-2015 Kazı ve Onarım Çalışmaları	253
Mahmut Bilge BAŞTÜRK, Asuman ARSLAN, Elif BAŞTÜRK, Turgay Yaşar YEDİDAĞ Dünden Bugüne Şarhöyük (Dorylaion): 2015 Sezonu	263
Elif ÖZER Aizanoi 2014-2015 Sezonu Kazı ve Araştırmaları	275
Vuslat MÜLLER-KARPE, Andreas MÜLLER-KARPE Kayalıpınar/Samuha'da Yapılan Kazı Çalışmaları	297
Ayşın ÖZÜGÜL İznik Tiyatrosu 2015	317
Lorenzo D'ALFONSO, Hatice ERGÜRER, Lorenzo CASTELLANO, Nancy HIGHCOCK, Anna LANARO, Alvise MATESSI, Andrea TRAMERI Excavations At Kınık Höyük, 2015	333
Rüçhan ARIK Kubad-Abad Sarayı 2015 Yılı Kazı Çalışmaları Raporu	343
Armağan ERKANAL-ÖKTÜ, Beyza GÜLMEZ 2015 Panaztepe Kazıları	355
Hatice PAMİR Antakya Hipodrom ve Çevresi Kazısı 2015	371
K. Aslıhan YENER, Murat AKAR, Mara HOROWITZ 2015 Yılı Açıcana Höyük, Antik Alalah Kenti Kazı ve Araştırmaları	395
Sait BAŞARAN, Gülnur KURAP, A. Bahar MERGEN Enez (Ainos) 2015 Çalışmaları	415

Mustafa ŞAHİN İznik Gölü Bazilika Kazısı – 2015	435
Zeliha DEMİREL GÖKALP, A. Ceren EREL, Nikos TSIVIKIS, Selda UYGUN YAZICI 2015 Yılı Amorium Kazısı.....	451
Ertekin M. DOKSANALTI, İbrahim KARAOĞLAN, Christine ÖZGAN, Erdoğan ASLAN Knidos Kazı ve Araştırmaları: 2015	461
Sema ATİK KORKMAZ Letoon 2015	483
Nurcan YAZICI METİN, Ü. Melda ERMiŞ, Akın TUNCER Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı 2015 Yılı Çalışmaları.....	495
Kimiyoshi MATSUMURA Büklükale Kazıları 2015	517
Sachihiro OMURA 2015 Yılı Kaman–Kalehöyük Kazıları	527
Şevket DÖNMEZ, Aslıhan YURTSEVER BEYAZIT Oluz Höyük Kazısı Dokuzuncu Dönem (2015) Çalışmaları: Değerlendirmeler ve Sonuçlar	537
E. Emine NAZA–DÖNMEZ Amasya–Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Kazısı 2015 Dönemi Çalışmaları	553
İsmail AYTAÇ Harput İç Kalesi Kazıları 2015 Yılı Çalışmaları	563

OLYMPOS KAZISI 2015 YILI ÇALIŞMALARI

B. Yelda OLCAY UÇKAN*
Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN

Olympos Antik Kenti'nde 2015 sezonunda, Piskoposluk Sarayı (*episkopeion*) ve Köprü Caddesi'nde kazı çalışmaları yürütülmüş, acil müdahale gerektiren yerlerde koruma önlemleri alınmıştır. Ayrıca etüdürlük eserler üzerindeki çalışmalara, epigrafi araştırmalarına ve üç boyutlu kent modelleme çalışmalarına devam edilmiştir¹.

Episkopeion Çalışmaları (S6-VIII, S6-VII, S7-VIII, S7-VII)

Episkopeion 128x62 m. ölçüleriyle kentteki en büyük boyutlu yapı topluluğudur. Olympos çayı ile kuzey ve güney olarak ikiye ayrılan kentin kuzey bölümünde, doğu-batı aksında kentin merkezinde bulunmaktadır (Çizim: 1).

* Prof. Dr. B. Yelda OLCAY UÇKAN; Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, 26470-Eskişehir/TÜRKİYE.

Yrd. Doç. Dr. Gökçen Kurtuluş ÖZTAŞKIN; Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, 20070-Denizli/TÜRKİYE.

- 1 Olympos Antik Kenti'nde 2015 sezonundaki kazı ve onarım çalışmaları 20 Temmuz - 15 Eylül arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar Mimar Yrd. Doç. Dr. Erkan Uçkan, Pamukkale Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Muradiye Öztaşkın, Ordu Üniversitesinden Öğr. Gör. Dr. Seçkin Evcim, İstanbul Arkeoloji Müzesinden Dr. Ögül Emre Öncü, İstanbul Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Sami Öztürk, Arkeolog Orhan Atvur, Mimar Bülent Baykal, Şehir Planı Tufan Mut, Harita Mühendisi Ahmet Nadir Topograf, Sanat Tarihi Yüksek Lisans öğrencileri Mehmet Cihangir Uzun, Sinan Sertel, Berna Yıldırım, Samet Solhan, İremnur Kurban, Lisans öğrencileri Ezgi Demirhan, Sergen Kara, Öykü Şeker, Mert Arslan, İsmail Gacemer, Huriye Yıldırım; Bakanlık Temsilcisi olarak Antalya Müzesi'nden Dr. Onur Kara'nın katılımıyla sürdürülmüştür. Çalışma iznini veren Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne, maddi destek sağlayan, Anadolu Üniversitesi Proje Birimine ve Suna & İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED)'e, çalışmalara aynı destekte bulunan Başak Kiremit, ICF Airports, Güven A.Ş., KYK (Kütahya Yapı Kimyasalları) ve BP Türkiye'ye teşekkür ederiz.

Yapı topluluğu kilise, vaftizhane, rölik şapeli, *peristyl*, *triclinium* ve çok sayıda mekândan oluşan bir kompleks olarak düzenlenmiştir. *Episkopeion* inşasında Roma Dönemi tapınağı da kompleks içerisine dahil edilmiştir (Çizim: 2). Yapılan çalışmalar *episkopeion*un MS. 5. yüzyıl sonlarında inşa edildiğini ve 7. yüzyıla kadar kullanıldığını göstermektedir². *Episkopeion*daki kazı çalışmalarına 2009 yılında kilise ve vaftizhanede başlanmış, 2010-2012 ve 2014 yıllarında *triclinium* ve *peristyl*de devam edilmiştir. 2015 sezonunda ise *peristyl*, *triclinium* ve bu iki yapının *vestibulumu* ile kilisede çalışılmıştır.

Peristyl yaklaşık olarak 15.70x18.30 m. ölçülerinde kareye yakın dikdörtgen plânlıdır. Batıda yer alan çeşme ve L kesitli payeler arasında uzanan *stylobatlar* üzerinde yer alan sütun dizileri ile üç yönde portiko düzenlenmiştir. *Peristyle* giriş *triclinium*la ortak kullanılan *vestibulumdan* ve *vestibulumun* güneyinde uzanan koridordan sağlanmıştır. 2014 yılı kazı çalışmalarında *peristyl* portikolarının zemininde *opus-tesselatum* tekniğinde mozaik kullanıldığı tespit edilmiştir³. 2015 yılı çalışmaları zemin döşemesinin kuzey *portiko*da ve çeşme duvarının batısında ne şekilde devam ettiğinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla güney *portikonun* batı ucunda küçük bir alanda çalışılmıştır. Kazı çalışması *portiko* genişliği olan 2.80 m. genişliğinde 0.60 m. batıya doğru yapılmıştır. Çeşme duvarının güney batı payesi hizasında yapılan çalışmalarda +465 kot seviyesinden +420 kotuna inilmiştir. Kazıda kiremit yıkıntı tabakasından sonra sıkıştırılmış toprak zeminle karşılaşmıştır. Böylece *opus tessellatum* mozaik döşemenin çeşme duvarı sınırında sonlandığı anlaşılmıştır.

Kuzey *portiko*daki çalışmalarda, bir önceki sezonda moloz ve toprak taşımak için bırakılan rampa biçimindeki dolgu kazılmıştır. *Portikonun* doğu bölümünde +418 kotunda *opus tessellatum* tekniğinde mozaik pano tespit edilmiştir. 110 cm. genişliğindeki dikdörtgen panonun doğu bölümünde bir hur-

2 *Episkopeion* hakkında detaylı bilgi için bk. Öztaşkın, G.K. (2013) Olympos Antik Kenti *Episkopeion* Yapı Topluluğu, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

3 Mozaikler hakkında kısa raporlar için bk. Olcay Uçkan, B.Y. ve Öztaşkın G.K (2015) "Olympos Kazısı 2014", ANMED 13, 87-90.; Olcay Uçkan, B.Y. ve Öztaşkın G.K (2016) "Olympos Kazısı 2014 Yılı Çalışmaları", 37. KST, C.2, 33-44.

ma ağacının iki yanında tavus kuşları; batı bölümünde ise uzun boyunlu bir kap üzerinde horoz ve kabin iki yanında birer civciv görülür. Pano iç motifi ve eşkenar dörtgenlerden oluşan bir bordür ile sınırlanmıştır. Pano duvar ve *stylobat* hattında sarmaşık dallarından oluşan dış bordür ile sınırlanır. Mozaik batı yönde kabayonu dört adet kireç taşının kuzey-güney doğrultuda dizilmesiyle yapılmış eşik ile sınırlanmaktadır. +420 kotunda tespit edilen eşik taşları ortalama 52 cm. genişliğindedir. Eşik taşları üzerindeki izler ahşap bir kapı aksamının kullanıldığını gösterir. Kapı aksamına ait izler, tüm mekân boyunca yükselen bir kapıdan ziyade alçak bir düzenlemeye işaret eder. Mozaik panoyla ilişkisi ve taşların kenarlarındaki harç izleri, eşikin mozaik döşemeyle beraber planlandığını göstermektedir (Resim: 1).

Eşik taşlarının batısında kiremit yıkıntısı altında; güney *portikonun* batı sonundaki toprak zeminle aynı nitelikte; sıkıştırılmış toprak zeminle karşılaşılmıştır. Zemin tüm kuzey *portiko* boyunca devam etmektedir. Kazı çalışmalarının devamında kuzey *portikonun* merkezinde sıkıştırılmış toprak zemine göre geçirgen ve yumuşak toprak yapısı fark edilmiş ve derinleşmiştir. Bu alanda +400 kotunda dere taşlarından blokaj açığa çıkarılmıştır. Mekân 14'e açılan kapı açıklığının önünde ise ortalama 75 cm. çapında kuyu tespit edilmiştir (Resim: 2). Kuyu içinde +329 kotuna kadar inilmiştir. Kuyu ağzı ve iç yüzeyleri tamamen düzenli örgü moloztaş ile yapılmıştır. İç yüzeylerde sıva tespit edilmemiştir. Kuyunun iç yüzeyinde kuzey ve kuzey batıya doğru yönelen iki künk sisteminin çıkışı görülmektedir. Bu durum kuyunun drenaj sistemiyle ilişkili olduğunu gösterir.

Triclinium kuzey-güney doğrultusunda 16.10x9.50 m. ölçülerinde dikdörtgen plânlıdır. Yapının ilk düzenlemesinde dikdörtgen plânlı olduğu, kuzey yöndeki apsisin yapıya sonradan eklendiği anlaşılmaktadır (Çizim: 2). Ahşap çatılı olduğu anlaşılan mekânın merkezinde mevcut kot seviyesi ortalama +445 ve +430 arasında değişmektedir. Çalışmalarda kuzey ve doğu yönlerde birikmiş durumda olan moloz yıkıntısının bu kot seviyesinde tesviye edilmesi planlanmıştır. Kuzey yönde apsis önünde ortalama +570 kotundan +440 kotuna, batı duvar önünde +540 kotundan +440 kot seviyesine inilmiştir. Çalışmalar sonucunda mekânın mimari düzenlemesi hakkında yeni bulgulara ula-

sılmıştır. Doğu duvarda toplam yedi niş yer aldığı anlaşılmıştır. Bu nişlerden merkezde yer alan üç tanesi yarım daire planlı ve zemine kadar uzanmaktadır. Kuzey ve güney yöndeki ikişer tanesi ise dikdörtgen planlıdır ve zeminden yüksek tutulmuşlardır. Kazı çalışmalarında apsis kemerinin alması düzende ve yarım kubbenin kum taşı kullanılarak örüldüğü anlaşılmıştır. Ele geçirilen tuğlalar üzerinde “T” (tau) ve “π” (pi) şeklinde işaretler görülmektedir (Resim: 3). Yapının apsis arkasında kalan erken evre duvarında üç niş yer alır. Niş kemerleri arasında tuğladan dairesel rozetler bulunur. Nişlerin üzerindeki iki çifte sütunla taşınan kemerlerle üçlü açıklık şeklinde yapılmış pencere düzenlemesi bulunduğu anlaşılmıştır. Yapıya apsis eklenirken erken evre duvarına ait olan merkez niş ve pencere düzenlemesinin izlenmesine olanak sağlayacak şekilde yapıldığı anlaşılmıştır (Resim: 4) Bu düzenleme *peristyl*deki çeşme için sunulan restitüsyon önerisiyle benzerlik göstermesi açısından önemlidir⁴.

Vestibulum 9.60x5 m. ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. *Vestibulumun* ana girişi doğu yöndedir. Kuzeyinde iki sütunla taşınan üç kemerli bir açıklıkla *triclinium*la bağlantılıdır. Batısında ise tek sütunla ayrılmış iki kemerli bir açıklıkla *peristyle* geçilir. Güney yönde ise *peristyle* geçilen koridorla tek kapı ile bağlantılıdır (Çizim: 2). *Vestibulumda* ilk çalışmalar 2013 yılında yapılmıştır. Bu çalışmalarda *vestibulumdaki* moloz dolgu ortalama +460 kotuna kadar indirilmiştir. Doğu yönde kapının arkasındaki yoğun moloz dolgu sebebiyle, kapı önüne moloztaşlardan kuru duvar ile destek yapılmıştır. 2015 yılı çalışmalarında +405 kotunda opus *tesselatum* tekniğinde mozaik döşeme açığa çıkarılmıştır. Ortalama 1x1 cm. ölçülerindeki *tesseralar*, dere taşlarından blokaj üzerinde 5 cm. kalınlıktaki kireç katkılı harç üzerine yerleştirilmiştir. İki geniş panodan oluşan mozaikler geometrik bordürlerle çevrelenmiştir. Batı pano, üç büyük asimetrik sekizgen ve üç kareden oluşan altı parçaya bölünmüştür. Sekizgenler içerisinde geyik, köpek ve pars figürleri bulunur. Karelerden ikisinde tavuk, diğerinde ise *khalis* görülür. Sekizgen ve kareleri ikili örgü şeritleri çevreler. Aralarda kalan alanlarda nar, balık pulu, eşkenar dörtgen ve

4 *Peristyl*deki çeşmenin restitüsyon önerisi için bk. Öztaşkın 2013, 199-201.; Kazı çalışmalarında tespit edilen çifte sütun ve kaidesinin profilleri *persistyl*deki örneklerle benzerdir.

iğ motifleri yer alır. Doğu panonun merkezinde ortasındaki dairesel madalyon ile düğümlü olarak birleşen büyük bir eşkenar dörtgen yer almaktadır. Madalyonda büyük bir düğüm motifi yer alır. Eşkenar dörtgen ve bordür arasında kalan üçgen formlu köşe boşluklarında sepet ve nar motifleri, bir *khantarostan* çıkan geniş asma yaprakları, bir kaptan çıkan *akanthus* yaprakları ve bir balıkçıl kuş figürü görülür (Resim: 5). *Vestibulum* çalışmalarında zemin üzerinden ele geçirilen okunabilir durumdaki bir sikke 6. yüzyıla tarihlenir (Resim: 10) Aynı döneme tarihlenen seramikler ve cam objeler *vestibulumun* 6. yüzyıl boyunca kullanıldığı göstermesi açısından önemlidir.

Vestibulumda tespit edilen zemin döşemesinin belgelenmesi için detaylı fotoğraf çekimi yapılmıştır. Ayrıca total station ile yapılan ölçümler Photoplan programı ile işlenerek tüm zemin döşemesinin orthografik fotoğrafı oluşturulmuştur. Zemin döşemesinin diğer mimari unsurlarla olan ilişkisinin ve mekân içerisindeki yerleşim düzeninin doğru belgelenmesi amacıyla, *peristylin* 3B Lazer Tarayıcı ile ölçümü yapılmıştır. Belgeleme çalışmalarının ardından mozaik zeminde tahrip olmuş alanlarda destek dolguları yapılmış ve bitki kökleri ilaçlanmıştır. Çalışmaların tamamlanmasının ardından tüm zemin jeomembran, ince kum ve üzerinde bayır taşı ile örtülmüştür.

Transept planlı Piskoposluk Kilisesi'nde daha önce 2009 ve 2011 sezonlarında kazı çalışmaları yapılmıştır. 2015 yılı çalışmaları, *templon* önünde tespit edilen zemin döşemesinin hangi nitelikte devam ettiğinin ve kilisenin nef ayırımında nasıl bir düzenleme yer aldığı için yapılmıştır. Bu amaçla *templonun* batısında daha önceki sezonlarda açığa çıkartılan zemin temizlenmiş, kuzey ve güney yönde ikişer metre genişletilerek kazı çalışmaları yapılmıştır. Kazı çalışmalarında kuzey yönde +490, güneyde ise +515 kotundan zemin bulunan +445 kotuna inilmiştir. Yapılan çalışmalarda *opus sectile* zemin döşemesinin devamı açığa çıkarılmıştır. Zemin, *templonun* batısında beyaz bordürler ile beş panoya ayrılmıştır. Merkezdeki panoda şevron motifi yer alır. Kuzey ve güneydeki panolar simetrik düzenlenmiştir. Bu panolarda birbirini arasına yerleşecek şekilde ters yönlü sıralar halinde yerleştirilmiş üçgenler ve altı kollu yıldız motifleri bulunur. *Templonun* kuzey ve güneyindeki alanların da simetrik düzenlendiği tespit edilmiştir. Bur alanlarda, kare şe-

killi büyük boyutlu *sectile* parçaları, köşeleri kesişecek biçimde yerleştirilmiştir. Aralarda kalan boşluklarda ise daha küçük boyutlu kare ve üçgen şekilli *sectile* parçaları yerleştirilerek oluşturulmuş geometrik bir düzenleme tespit edilmiştir (Resim: 6).

Kilisenin kuzey *stylobatın* batı ucunda, moloz dolgu altında kalmış alanda, nef ayrımını sağlayan *stylobat* düzeni hakkında bilgi veren sonuçlara ulaşılmıştır. Kazı çalışmalarında ortalama +549 kotunda bulunan moloz dolgu kaldırılmıştır. +476 kotunda bulunan *stylobat* açığa çıkarılmıştır. *Stylobat* üzerinde +506 üst kotunda Attika B tipinde dört *in situ* sütun kaidesi tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda sütun kaidelerinin arasının moloztaş duvar ile kapatılmış olduğu anlaşılmıştır (Resim: 7). Yapılan çalışmalarda levha, levha kaidesi ve levha üstü parçaları da ele geçirilmiştir⁵. Bu sayede kilisede nef ayrımının yüksek olarak düzenlendiği anlaşılmıştır⁶. Çalışmalarda bulunan sütun başlıklarının Korint ve *Ion-impost* tipte iki farklı tipte oluşu, kilisenin alt kat ve galeri katında farklı başlıkların kullanıldığını göstermektedir. *Stylobatın* kuzey ve güneyinde +469 kot seviyesinde beyaz renkli kireç taşı kaplamalar tespit edilmiştir. Kilisede açığa çıkartılan alanlar 3B Lazer Tarayıcı ile belgelenmiştir. Belgeleme çalışmalarının ardından *opus sectile* döşemelerin üzeri jeomembran ile örtülmüş ve üzerine ince kum dökülerek koruma altına alınmıştır.

Köprü Caddesi Çalışmaları (S6-VI / E1, F1)

Köprü Caddesi üzerindeki ilk çalışmalar 2011-2012 yıllarında yapılmıştır. 2015 dönemi çalışmaları caddenin güney kent içerisine ilerleyen bölümünde, E1 ve F1 plankarelerinde sürdürülmüştür (Çizim: 3). Çalışmalara alanın tü-

5 Levha kaidesi ve levha üstleri hakkında bk. Alparslan, S. (1998) "Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'ndeki Trapez Kesitli Levha, Levha Altı ve Levha Kaideleri", *Adalya II*, 235-247.

6 Yüksek nef ayrımı hakkında bk. Peschlow, U. (2006) "Dividing Interior Space in Early Byzantine Churches: The Barriers Between the Nave and Aisles", *Thresholds of the Sacred Architectural, Art Historical, Liturgical and Theological Perspectives on Religious Screen, East and West* (Ed: S.E.J. Gerstel), 53-71.; Benzer düzenlemenin en yakın örneği Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi'nde tespit edilmiştir. Tiriyaki, A. (2012) "Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi'nde İşlevi Tartışmalı Mimari Düzenlemeler: Yüksek Nef Ayrımı ve Oturma Sekileri", *TÜBA-KED* 10, 21-30.

münü kaplayan bitki örtüsünün temizliğiyle başlanmıştır. Ardından Köprü Caddesi'nin güney kent içine ilerleyen bölümünde Ortaçağ yapıları arasında kalan F1 plankaresinde kazı çalışmalarına geçilmiştir. Yaklaşık 2.40-2.50 m. kotlarında caddenin taş döşeli zeminiyle karşılaşmıştır. Büyük boyutlu kireçtaşı levhalarla oluşturulmuş döşemenin büyük oranda tahrip olduğu görülmüştür. Döşeme taşları arasında 2.49 m. kotunda II. Constantius'a aittir (M.S. 337- 361) bir sikke bulunmuştur.

Çalışmaların yürütüldüğü bu bölümde moloz taş örgülü duvarlara sahip, 1.70x4.90 m. ölçülerinde küçük bir mekân tespit edilmiştir. Mekân tabanının tahrip olmuş kısımlarındaki derinleşme çalışmalarında büyük çoğunluğu M.S. 6. yüzyıla tarihlenen seramik parçaları, olasılıkla tüketim arttığı olan hayvan kemikleri, cam objelere ait küçük parçalar, demir çiviler tespit edilmiştir. F1 ve E1 plankarelerindeki kazılarda caddenin 11 m.lik kesimi kazılarak açığa çıkarılmıştır. Burada cadde tabanının dere taşlarıyla döşeli olduğu görülmüştür. Caddenin orta kesiminde kuzey-güney doğrultulu bir kanal yer aldığı anlaşılmıştır. Moloz taşların kireç harcı bağlayıcıyla birleştirilmesiyle oluşturulmuş kanal yaklaşık 0.60 m. genişliğinde ve yine 0.60 m. derinliğindedir. Kapak taşı olarak, Roma Dönemi caddesinin döşeme taşlarına ait parçaların kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca caddenin doğu yarısında, Bizans Dönemi yapısıyla ilişkili bir platform açığa çıkarılmıştır. Ancak, mimariyle nasıl bir bağlantısı olduğu net olarak anlaşılamamıştır (Resim: 8).

Daha önceki yıllarda yapılan çalışmalar caddenin ilk yapılışının Roma İmparatorluk Dönemine ait olduğunu göstermiştir. 2015 çalışmaları; caddenin Erken Bizans Döneminde aynı şekilde kullanıldığını ancak 6. yüzyıldaki yapılaşmayla büyük bir değişime uğramış olduğunu ortaya koymuştur. Lykia Bölgesi'ndeki en yoğun deprem hareketliliği 518, 528-530, 565 yıllarıyla M.S. 6. yüzyılda olmuştur⁷. Bu depremler sonucu kentin yeniden inşası gerektiği noktada, büyük bir imar faaliyeti başlatılmış olmalıdır. Köprü Caddesi üzerindeki yapıların tümünün bu tarihte inşa edilmesi ve kentteki birçok diğer

7 Likya Bölgesi depremleri için bk. Duggan, T.M.P. (2004) A Short Account of Recorded Calamities (earthquakes and plaques) in Antalya Province and Adjacent and Related Areas Over the Past 2,300 Years - an Incomplete List, Comments and Observations, Adalya VII, 123-170.

noktada aynı dönemde inşa edilmiş yapıların niceliği birlikte değerlendirildiğinde, Roma kentinin Ortaçağ dönüşümünün büyük oranda bu yüzyılda olduğu sonucuna varılabilir.

Anarım Çalışmaları

Episkopeion yapı kompleksinde yer alan *peristylin* güney duvarında yaklaşık 3.5 m.lik bölümünde deformasyon olduğu gözlenmiştir. Duvar düzensiz örgü kaba yontu moloz taş ile örülmüş, bağlayıcı olarak kireç katkılı beyaz renkli harç kullanılmıştır. Çalışmalarda duvarın kuzeyinden baskıya neden olan moloz dolgu ve defneler temizlenmiştir. Duvar içerisine restorasyon harcı enjeksiyonu ve derz zarfı yapılmıştır. Aynı işlem duvarların üstüne capping olarak da uygulanmıştır.

Güney yamaç yerleşimi aşağı kilisenin kuzey duvarı üzerindeki pencere açıklıklarından kuzeyde yer alan pencerenin lentoyu taşıyan sövelerinden kuzeydeki kırılmış ve üst parçası düşmüştür. Burada lentonun olası yıkılma tehlikesine karşı acil müdahale yapılmasına karar verilmiştir. Lentoyu desteklemek amacıyla sövenin boşalan alanı moloztaş kullanılarak doldurulmuş ve restorasyon harcıyla derz dolgusu yapılarak sağlamlaştırılmıştır.

Girişi Kompleksinin kuzey batı köşesinde yer alan mezarda 2015 bahar aylarında kaçak kazı yapılmıştır. Kaçak kazıya bağlı olarak mezar odasının içindeki dağınık duran taşlar düzenlenmiş ve mezar odasının tahrip olan kuzey batı köşesi onarılmıştır.

Küçük Buluntu Çalışmaları

2015 yılı çalışmalarında toplam 286 adet cam parçası ele geçmiştir. Buluntular şişe, kandil ve pencere camı parçaları olarak gruplanabilir. Gövde parçaları çoğunlukta olmakla beraber, kaide ve ağız kenarı parçaları da ele geçirilmiştir. Tercih edilen renklerde mavi, açık mavi, yeşil, açık yeşil, sarı, beyaz kullanılmıştır (Resim: 9).

Kazı çalışmalarında maden eser olarak iki adet oval formlu zincir parçası, bir iğne ve 190 adet çivi ele geçirilmiştir. Çiviler arasında topuz başlı, kare

kesitli gövdeye sahip örnekler çoğunluktadır. Baş çapları 1,2 ve 2,2 cm. arasında, uzunlukları 2 ve 8 cm. arasında değişmektedir. Çatılarda kullanılmış örneklerin yanı sıra mobilya aksamı olarak kullanılmış olabilecek örnekler de bulunmaktadır.

2015 çalışmalarında *episkopeion* kazılarında 2 kasa, Köprü Caddesi kazılarından 1 kasa seramik buluntu ele geçirilmiştir. Buluntular üzerine yapılan ilk değerlendirmelere göre parçaların büyük bir bölümü Kıbrıs üretimi, servis ve mutfak kaplarıdır. Parçalar 4.-7. yüzyıl arasına tarihlenmektedir. Buluntular daha önceki yıllarda ele geçen seramik repertuarını tekrarlar niteliktedir.

2015 kazılarında bulunan 45 adet sikkenin büyük bir bölümü korozyonludur. İki sikke ise net olarak okunabilmektedir. Köprü Caddesi'nden bulunan sikke II. Constantinus'a (337-361) aittir (Oly.KB.2015_06). Bronz sikke 1.8 cm. çapında, 3.22 gr. ağırlığındadır. Ön yüzde sağa dönük imparator büstü defne yapraklarıyla süslü diademli ve giysisinin yakası drapelidir. "FL IVL CONSTANTIVS NOB C" yazısı okunmaktadır. Arka yüzde yedi katlı, kapısı açık ve yanlarda kuleli lejyon kampı görülür. İki kule arasında bir yıldız bulunur. "PROVIDEN-TIAE CAESS" yazısı okunur. *Vestibulum*dan bulunan sikke ise II. Justin'e (520-578) aittir (Oly.KB.2015_21). Bronz sikke 1.9 cm. çapında, 4.97 gr. ağırlığındadır. İmparator II. Justin ve Sophia tahtta, ikisi de *nimbuslu*, ortalarında haçlı asa tutarlar. Başlarının arasında haç bulunur. Arka yüzde ortada K, solunda A/N/N/O, sağında ÇII ve kesimde NI okunabilmektedir (Resim: 10).

Epigrafi Çalışmaları

2015 yılında sürdürülen epigrafi çalışmalarında kent içerisinde yer alan tüm yazıtlar ele alınmıştır. Bu çalışmalarda daha önce yayınlanmış yada yeni bulunan yazıtlar birlikte değerlendirilmektedir. Çalışmadaki öncelikli amaç bulunan yazıtların konumlarının kent planı üzerinde işaretlenerek epigrafik bir harita elde edilmesidir. Ayrıca yazıtların transkripsiyonlarıyla beraber Türkçe çevirileri de yapılmaktadır. 2015 yılında toplam 30 yazıt tespit edilmiştir. Yazıtlardan altı tanesi ilk kez tespit edilmiştir. Tüm yazıtların GPS ile

koordinatları alınmış, kent planındaki yerleri işaretlenmiş, fotoğrafları çekilmiş, transkripsiyonları ve Türkçe çevirileri yapılarak envanterlenmiştir. Olympos'ta onurlandırma, yapı, adak ve mezar yazıtı gibi birçok farklı türde yazıt bilinmekte olup; mezar yazıtları daha fazladır. Mezar yazıtları içinde güvenliği ilgilendirenler en çok dikkati çeken yazıtların başında gelmektedir. Tespit edilen mezar yazıtlarının neredeyse tamamında "Olymposlu" anlamına gelen 'Ολυμπιηνός (eril) ya da 'Ολυμπιηνή (dişil) *etnikonu* kullanılmaktadır. Yazıtlarda ayrıca Myra, Tlos ve Gagai vatandaşlarının isimlerine de rastlanmıştır.

3B Modelleme Çalışmaları

Olympos'ta kentsel kurgunun ne şekilde olduğunun daha rahat anlaşılabilmesi ve az önce değinilen dönüşümün nasıl olduğunun daha rahat kavranabilmesi amacıyla bütüncül bir kent modellemesi çalışması da yürütülmektedir. Böylece lokal merkezlerdeki kazı çalışmalarının ortaya koyduğu verilerin bir bütün olarak değerlendirilebilmesi ve kentsel kurgu açısından öngörü sağlanması amaçlanmaktadır. Yapı bakıyelerindeki ölçüm çalışmaları 3B lazer tarayıcılarla yapılmaktadır. Elde edilen veriler sayısal temelli kent planı üzerine applike edilmektedir. Modelleme çalışmaları sayesinde, cadde ve sokak dokuları, yapıların birbirleriyle ve sokaklarla olan ilişkileri daha rahat kavranabilmektedir (Resim: 11). Çalışmalar ilerledikçe daha detaylı veriler sağlanan yapıların modellemeleri güncellenmekte ve Olympos Kazısı web sitesinde yayınlanmaktadır.⁸

8 <http://www.olymposkazisi.com>

Çizim 3: Köprü caddesi.

Resim 1: Peristyl kuzey portikonun doğu bölümü.

Resim 2: Peristyl kuzey portiko batıdan bakış.

Resim 3: Triclinium kazı çalışmaları.

Resim 4: Triclinium güneyden bakış.

Resim 5: Vestibulum batıdan bakış.

Resim 6: Piskoposluk Kilisesi zemin döşemesi orthografik fotoğrafı.

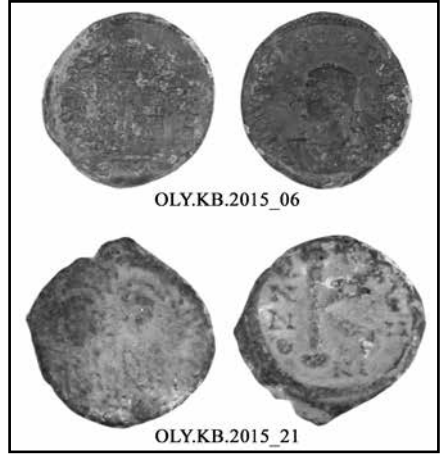
Resim 7: Piskoposluk Kilisesi kuzey stylobatın batı bölümü.

Resim 8: Köprü Caddesi batıdan bakış.

Resim 9: Cam buluntulardan örnekler.

Resim 10: Sikkeler.

Resim 11: Üç boyutlu kent modellemesi.

ISSN 1017-7655

9 771017 765008